

БРОВЧЕНКО А. И. Развитие образного мышления у будущих педагогов-дизайнеров.

В статье рассматриваются методы эффективной активации и стимулирования интеллектуализации образов, как важной составляющей системы формирования образного мышления будущих дизайнеров. Выделяются методы оживления, вхождения, трансформации, соощущения для стимуляции способности к быстрому интеллектуализации образов. Освещены методы из Теории решения изобретательских задач (за Г. С. Альтшуллером) которые по мнению автора, содействуют эффективной стимуляции интеллектуализации образов. Рассматривается Латеральное мышление (за Эдуардом де Бонно) как важное средство освобождения процессов мышления от стереотопии для эффективной проектной деятельности дизайнера. Выявляются особенности методов бисоциации, техники модерации, рфлексивных пауз. Проводится рассмотрение основных методов развития интуитивного мышления, которое есть одним из механизмов образного мышления дизайнеров профессионального образования. Выражается мысль о рефлексии, как механизма обеспечения прохождения мысленной деятельности специалиста.

Ключевые слова: интеллектуализация образов, коренепластика, Технология решения изобретательских задач, Латеральное мышление, интуитивное мышление, рефлексия.

BROVCHENKO A. I. Development of figurative thinking of future teachers-designers.

The effective methods of efficient activation and stimulation of intellectualization of images, as an important component of the system of creating figurative thinking of the future designers were discussed in this article. The methods of revitalization, participation, transformation feelings to stimulate the capacity for rapid intellectualization of images were defined in the article. The article highlights the methods of the Theory of inventive problem solving (G. S. Altshuller) which, in the author's opinion, will contribute to the effective stimulation of intellectualization of images. Lateral thinking is considered (according to Edward de Bono) as an important means of release of stereotype thinking processes for effective designing activity of designers. The features of double sociations ("bisotsiatsiyi") of methods, moderation techniques and reflective pauses were revealed. A review of the main methods of intuitive thinking, which is one of the mechanisms of creative thinking, of the designers of professional education was made. It was suggested that reflection is a mechanism to ensure the implementation of thinking activity of a professional specialist.

Keywords: intellectualization of images, root plastics, Theory of inventive problem solving, lateral thinking, divergent thinking, intuitive thinking, reflection, training.

УДК 37.016:78

Ван Сяочень**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

Методичний аспект фахової підготовки майбутніх учителів музики розглядається у статті в контексті теоретичного переосмислення освітнього процесу в педуніверситеті у зв'язку зі зміною освітньої парадигми. Визначені педагогічні умови формування гуманістичної світоглядної позиції студентів.

Ключові слова: навчальна діяльність, світоглядна позиція, етнічність, суб'єкти навчального процесу, педагогічні умови.

Модернізація мистецької освіти України та Китаю в контексті сучасних вимог орієнтується на пошуки підходів до розв'язання нових освітньо-виховних завдань та їхнє активне впровадження в теорію та практику фахової підготовки майбутніх учителів музики. Сучасний вчитель має дотримуватись принципу гуманізму у художньо-педагогічній діяльності. Адже гуманізм – принцип світогляду, заснований на переконанні, що людина є найвищою суспільною цінністю, на впевненості в здатності людини до необмеженого розвитку і самореалізації всіх її сутнісних сил, здібностей і талантів.

Вчитель музики, об'єктивно залишаючись провідником освіти, несе у собі позачасовий фактор: він працює на майбутнє. Беручи участь у розвитку особистості, яка синтезує всі багатства людської культури, формуючи майбутнє, вчитель сам виступає людиною майбутнього, хоча живе сьогодні. У цьому є глибока професійна філософія педагога, багатство його душі, спрямоване на побудову в собі та в інших нових, все досконаліших форм людських стосунків. Саме це й складає унікальність професії вчителя.

Освіта є однією з важливих соціальних систем, функціональне призначення якої зазнало суттєвих змін у останні століття [1, с. 398-410]. Основне змістове наповнення освіти залишалось в своїй основі "класичним", тобто незмінним був основний масив знань і методика викладання, основні принципи якої закладені ще класиком Відродження – Я. А. Коменським.

Вже Х. Ортега-і-Гассет [7, с. 11] пропонує термін "новітнє варварство", позначаючи ним невігластво сучасної йому "освіченої" людини, яка, дорослішаючи, віддаляється від первинного загальноосвітнього мінімуму, лишається у вузьких рамках фахових знань і фактично ігнорує величезний масив знань поза своїм фахом, претендуючи при цьому на високу інтелектуальність. Класичні праці, присвячені аналізу нової ролі освіти у суспільстві, були створені американськими аналітиками Д. Белом та Дж. Нейсбітом. Саме ці дослідники охарактеризували нове суспільство як "суспільство знання" [2] (а не знання на службі у суспільства чи економіки), та новим мегатрендом світового розвитку визначили поєднання технологічних досягнень з новою якістю людського життя. Ключовим моментом стає стимулювання наукових досліджень за рахунок максимального наближення їх до освіти через масове залучення її учасників до наукової діяльності і спрямування їх на пошук "високих технологій" та інновацій [6].

Компаративні дослідження питань організації фахової підготовки майбутніх учителів музики набирають обертів. Різні аспекти формування і розвитку системи вищої музично-педагогічної освіти в Китаї висвітлюють в своїх працях Ван Пейюань, Лі Чуцай, Лю Сян-ю, Сю Хайлінь, Сяо Чаожань, Хо Іпін, Шу Сінчен, Гу Інью, Чжан Сянь, Чжан Юань, Ван Юйхе і Сунь Цзінань. Теоретичні та методичні проблеми музичної педагогіки

розглядають Ван Яохуа, Чжен Цзіньян, Гао Гонін, Ма Да, У Шуньчжан, Чжу Юнбей та інші. Естетичному аспекту освітнього процесу присвячені праці Цзун Байхуа, Лі Сюй, Сюй Веймін та інших. Аналіз зв'язку завдань, що вирішуються вищим навчальним закладом музично-педагогічного спрямування і потреб загальноосвітньої школи проводили Ван Гоан, Вей Хуан, Хоу Зінхонг, Чжен Лі, Цзінь Явень, Лі Дана, Ін Айцін, Лі Цзіньюань, Лу Мінде, У Юн-й, Хуан Цзінь, Цай Цзюемін, Ян Лімей, Цао Лі, Яо Сіюань.

Практика мистецької освіти України, зокрема проблема удосконалення роботи педагогічних університетів щодо підготовки майбутніх учителів музики, які б мали високий рівень гуманістичної світоглядної позиції, духовної та творчої активності, відповідальності за справу виховання молодого покоління також посідає першорядне місце. Шляхи реформування й оптимізації сучасної музично-педагогічної освіти визначені у працях Н. Гузій, А. Козир, Л. Кондрашової, Л. Масол, О. Олексюк, В. Орлова, О. Отич, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Хижної, О. Щолокової та ін.

На думку Г. М. Падалки, – “...переакцентування педагогічного мислення із завдань вузько-мистецького на широкий художньо-гуманістичний розвиток учня – нагальна потреба удосконалення сучасної мистецької освіти” [8, с. 59].

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов та методики формування гуманістичної світоглядної позиції студентів України та Китаю у процесі фахової підготовки.

Розроблена у дослідженні методика формування гуманістичної світоглядної позиції майбутніх учителів музики включає в себе 3 етапи, кожен з яких має свої завдання і спрямованість педагогічної роботи:

Перший етап (*пізнавально-мотиваційний*) був зорієнтований на створення позитивної мотивації до формування гуманістичної світоглядної позиції студентів, бажання бути активним учасником діалогу культур. На цьому етапі студенти освоювали навички оперувати культурологічними поняттями і з'ясовувати їхнє значення у освітньому процесі.

У зв'язку з неоднаковим рівнем підготовки студентів, які закінчили різні навчальні заклади та різноманіттям їхніх індивідуальних особливостей, на пізнавально-мотиваційному етапі виникла необхідність виявлення чітко диференційованих і різноманітних, таких, що відповідають специфіці підготовки вчителя музики, методів навчання студентів на основі диференційованого підходу із застосуванням педагогічних засобів, серед яких знайшли як загальнопедагогічні методи, так і методи, зміст яких зумовлено специфікою процесу навчання гри на інструменті.

У процесі підбору репертуару на пізнавально-мотиваційному етапі вирішувався ряд завдань.

1. За рівнем складності фортепіанна програма має бути зорієнтована на зону найближчого розвитку, бути посильною для студента. Так звана

проблема “завищення складності” репертуару дуже часто обумовлює неуспіх у навчанні. Студент не може освоїти його ні технічно, ні духовно, в результаті чого втрачається впевненість виконавця в своїх силах. У свою чергу, у виборі репертуару можна виділити два моменти: об'єктивний (типологічний) і суб'єктивний (індивідуалізований). До об'єктивних параметрів складності репертуару відносяться: обсяг, різноманітність, новизна, емоційна і дидактична насиченість. Суб'єктивні ж показники труднощі визначаються рівнем підготовленості студента – його досвідом, типом нервової системи тощо.

2. Репертуар має відповідати рівню художньої культури студента, його духовних можливостей, а також типу його піаністичної індивідуальності. При складанні програми викладачеві необхідно враховувати рівень загальної та музичної культури студента, об'єктивно оцінювати його можливості розуміння художнього змісту пропонованої музики. Включення в репертуар творів малознайомих студенту стилістичних напрямків і шкіл має спиратися на сформований досвід музично-слухових уявлень, інакше це призведе до нерозуміння і відторгнення “нової” музики. Нерідко студент, справляючись технічно з тим чи іншим твором, не здатний зрозуміти його внутрішнього змісту, внаслідок чого виникає зовні ефектне, але внутрішньо порожнє виконання.

3. У процесі пошуку фортепіанного репертуару педагог має керуватися також і завданнями доцільності включення в програму то чи іншої музики. Інакше кажучи, враховувати, яку проблему музично-виконавського розвитку студента допоможе вирішити робота над даним твором (викликати інтерес до навчання, розвинути певні музичні здібності та піаністичні можливості студента, його особистісні якості тощо).

Протягом пізнавально-мотиваційного етапу студенти засвоювали теоретичний матеріал, який передбачав активізацію їх суб'єктної позиції, стимулювання до свідомого сприймання культури свого та інших народів.

Важливим аспектом становлення гуманістичної світоглядної позиції студентів є формування в особистості ціннісних орієнтацій, які визначають її самосвідомість та позитивне ставлення до інших культур. Йдеться про ключові цінності демократичного суспільства, що інтегруються у контекст національної культури, відповідають демократичним принципам гуманізму, несуть у собі позитивну культурну самоідентифікацію, толерантність у ставленні до представників інших культурних спільнот.

Особливої значущості на цьому етапі набуває здатність студента до культурної самоідентифікації, тобто усвідомлення своєї належності до певної культури, інтеріоризації цінностей (сприйняття їх як своїх), здійснення відповідного стилю життя та поведінки. На цьому етапі застосовувалися такі традиційні методи навчання: пояснення, лекція, розповідь, бесіда, самостійне опрацювання літературних джерел. *Метод розповіді* використовувався для послідовного викладу історії виникнення

полікультурної освіти, ознайомлення студентів із особливостями полікультурної освіти у різних країнах (Великобританії, Канаді, США, Німеччині, Японії). Метод *порівняння* поглиблював розуміння понять як "расизм", "шовінізм", "фашизм", "націоналізм", "інтеркультурна освіта", "мультикультурна освіта". За допомогою методу *мозкового штурму* ми організували порівняльний аналіз культурологічних цінностей та традицій, значення полікультурної освіти.

Серед інноваційних методів варто назвати: *заняття – конференції* на тему: "Сучасний полікультурний простір", *підготовка доповідей* з тем: "Полікультурна особистість", "Полікультурна компетентність майбутнього учителя – необхідна умова гуманізації освітнього процесу", "Полікультурний освітній простір", "Діалог культур в умовах сучасних глобалізаційних процесів", "Толерантність – вимога сьогодення", "Я – учасник процесу міжкультурної комунікації", "Полікультурна сім'я", "Релігія як різновид культури". Крім цього студентами були підготовлені *презентації* з полікультурної тематики, *рецензування статей*, *анотування*, *тезування*. Все це сприяло формуванню інтересу до даної теми та створювало мотивацію до підвищення власного рівня полікультурної компетентності. Доцільними на пізнавально-мотиваційному етапі виступили *групові форми* роботи, що дозволило студентам аналізувати різні точки зору на поставленні проблеми, обговорювати нагальні проблеми полікультурного суспільства.

Другий етап (ціннісно-орієнтаційний) полягав у формуванні ціннісних орієнтацій студентів, визначенні їхньої культурної ідентифікації, осмисленні та критичному ставленні до культурної різноманітності.

Найбільш ефективним засобом створення подібного роду позитивної атмосфери в класі фортепіано може бути заохочення дій студента, що створюється в ситуації співробітництва, йде безпосередньо від педагога. Особливо важливо заохочувати, підкріплювати педагогічною підтримкою кожен крок студента в пошуку потрібних виконавських рішень (це може бути, наприклад, вибір оптимального піаністичного прийому, або пошук настрою, образу тощо). У той же час заохочення має бути адекватним успіхам студента. Розвиток у студента навичок самоаналізу та саморегуляції виховує такі якості, як наполегливість, впевненість в собі, здатність контролю за ситуацією і самоконтролю.

Ціннісно-орієнтаційний етап передбачав інтерпретацію й відтворення ситуацій міжкультурної взаємодії, творче застосування знань, умінь, навичок полікультурної діяльності. Проведення семінару-диспуту сприяло формуванню полікультурних орієнтацій, передбачало колективне обговорення актуальних проблем расової дискримінації, різноманітності культурних стереотипів, позитивних та негативних аспектів мультикультуралізму в умовах європейського простору, проблем толерантності. Засвоєння інформації про культуру іншої країни студентами

відбувалось у процесі проведення віртуальних екскурсій.

Третій етап методики формування гуманістичної світоглядної позиції майбутніх учителів музики (*діяльнісно-рефлексивний*) спрямований на формування практичного рівня засвоєння культурних традицій, окреслював понятійний рівень освоєння студентами теоретичного матеріалу і був спрямований на вміння аналізувати, узагальнювати і здійснювати критичну оцінку явищ та процесів. *Метою діяльнісно-рефлексивного етапу* методики формування гуманістичної світоглядної позиції студентів стало формування варіативності мислення, здатності до саморозвитку та самоаналізу своєї діяльності, уміння займати рефлексивну позицію та активізувати творчу діяльність у ситуаціях полікультурного змісту, умінь прогнозувати наслідки своїх дій, осмислення цінності своєї діяльності, а також формування стратегій міжкультурного діалогу, навичок комунікабельності, формування варіативності мислення, адже рефлексія є не просто засобом самоаналізу, вона стимулює студента до самопізнання, демонстрації власної позиції, аргументації власних дій.

На діяльнісно-рефлексивному етапі у процесі оволодіння теоретичного матеріалу під час виконавської підготовки студенти мали засвоїти такі знання і вміння: поняття стилю в музичному мистецтві; призначення мистецтва в житті людини; емоційно-образно сприймати і характеризувати музичні твори; виявляти загальне і особливе при порівнянні музичних творів на основі отриманих знань про інтонаційної природі музики, музичні жанри, стильові напрями, образної сфері музики і музичної драматургії; виявляти особливості виконавської інтерпретації; висловлювати свої особистісні музичні враження у формі усних виступів і висловлювань; використовувати набуті знання і вміння для усвідомленого формування власної світоглядної позиції.

Особливу роль на діяльнісно-рефлексивному етапі ми відводили методу *культурологічної драматизації*, яка включає в себе: автентичний культурний текст, діалог в сфері мистецтва, науки (художня творчість, тобто жива культура є діалогом одного суб'єкта з іншим, однієї культурної свідомості з іншою); культурологічний образ автентичного тексту як основний елемент розвитку і саморозвитку (культурологічний образ, за допомогою якого йде освоєння духовно-морального, соціокультурного та міжкультурного простору суб'єктом культурного розвитку, виводиться з автентичних текстів міфу; фольклору, історичних і художніх матеріалів); спеціально відібраний реєстр вербальних і невербальних мов художньої творчості, а також культурно-освітніх ситуацій, що сприяють становленню культурно-освітнього простору ВНЗ.

Проведена експериментальна робота довела ефективність визначених нами *педагогічних умов*, що позитивно впливають на формування гуманістичної світоглядної позиції майбутніх учителів музики:

– формування уявлень про різноманіття культур та їхній взаємозв'язок;

- усвідомлення важливості культурного різноманіття для самореалізації особистості;
- виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей;
- розвиток умінь і навичок взаємодії різних культур на основі толерантності та взаєморозуміння.

Істотна зміна соціокультурної парадигми багатонаціональних країн, України і Китаю у тому числі, змушує задуматися про можливі шляхи досягнення взаєморозуміння та неконфліктного співіснування носіїв різних культур. Сучасна соціокультурна ситуація обумовлює необхідність розвитку у майбутніх педагогів здатності до співпраці, діалогу, готовності до міжкультурної комунікації, формування таких фахово значущих якостей, як толерантність, терпимість до чужої думки, вміння вести діалог, шукати і знаходити компромісні шляхи вирішення проблем.

Використана література:

1. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – Київ : Генеза, 2006.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество / Д. Белл. – Москва : Academia, 1999.
3. Болонський процес у фактах і документах / упорядники М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. В. Грубіянко, І. І. Бабін. – Київ–Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
4. Гегель Г.В.Ф. Феноменология духа. / Г.В.Ф. Гегель. – Москва : Наука, 2000.
5. Завалко К. Педагогічна інноватика в теорії та практиці музичної освіти : [монографія] / К. В. Завалко. – Друкарня “Черкаський ЦНП”, 2013. – 520 с.
6. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. / М. Кастельс. – Москва : ГУ ВШЭ, 2000.
7. Нейсбит Дж. Высокая технология, глубокая гуманность: Технологии и наши поиски смысла. / Дж. Нейсбит. – Москва : АСТ: Транзиткнига, 2005.
8. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Х. Ортега-и-Гассет. Восстание масс. – Москва : ООО “Изд-во АСТ”, 2001.
9. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – Київ : Освіта України, 2008. – 274 с.
10. Чжу Юнбей. Дослідження музичної освіти у вищих педагогічних закладах ХХІ століття. / Чжу Юнбей. – Видавництво Хунанського педагогічного університету, 2004. – 322 с.
11. Юй Фей. Проблеми організації мистецької освіти в сучасному Китаї / Юй Фей // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / ред кол. : Н. С. Побірченко (гол. ред.) [та ін.]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Випуск 6. – Частина 2. – С. 234-240.

References:

1. Andrushchenko V. Sotsialna filosofiiia. Istoriia, teoriia, metodolohiia / V. Andrushchenko, L. Huberskyi, M. Mykhalchenko. – Kyiv :Heneza, 2006.
2. Bell D. Gryadushchee postindustrialnoe obshchestvo / D. Bell. – Moskva : Academia, 1999.
3. Bolonskyi protses u faktakh i dokumentakh / uporiadnyky M. F. Stepko, Ya. Ya. Boliubash, V. V. Hrubiiianko, I. I. Babin. –K.-Ternopil : Vyd-vo TDPU im. V. Hnatiuka, 2003. – 52 s.
4. Gegel G.V.F. Fenomenologiya dukha. / G.V.F. Gegel. – Moskva : Nauka, 2000.
5. Zavalko K. Pedahohichna innovatyka v teorii ta praktytsi muzychnoi osvity : [monohrafiia] / K. V. Zavalko. – Drukarnia “Cherkaskyi TsNP”, 2013. – 520 s.
6. Kastels M. Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura. / M. Kastels. – Moskva : GU VShE, 2000.

7. *Neysbit Dzh.* Vysokaya tekhnologiya, glubokaya gumannost: Tekhnologii i nashi poiski smysla. / Dzh. Neysbit. – Moskva : AST: Tranzitkniga, 2005.
8. *Ortega-i-Gasset Kh.* Vosstanie mass // Kh. Ortega-i-Gasset. Vosstanie mass. – Moskva : OOO “Izdvo AST”, 2001.
9. *Padalka H. M.* Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) / H. M. Padalka. – Kyiv :Osvita Ukrainy, 2008. – 274 s.
10. *Chzhu Yunbei.* Doslidzhennia muzychnoi osvity u vyshchyykh pedahohichnykh zakladakh XXI stolittia. /Chzhu Yunbei. – Vydavnytstvo Khunanskoho pedahohichnoho universytetu, 2004. – 322 s.
11. *Iui Fei.* Problemy orhanizatsii mystetskoï osvity v suchasnomu Kytai / Yui Fei // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia : zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny / red kol. : N. S. Pobirchenko (hol. red.) [ta in.]. – Uman : PP Zhovtyi O. O., 2012. – Vypusk 6. – Chastyna 2. – S. 234-240.

ВАН СЯОЧЕНЬ. Формирование гуманистической мировоззренческой позиции будущих учителей музыки.

Методический аспект профессиональной подготовки будущих учителей музыки рассматривается в статье в контексте теоретического переосмысления образовательного процесса в педагогическом университете в связи с изменением образовательной парадигмы. Определены педагогические условия формирования гуманистической мировоззренческой позиции студентов.

Ключевые слова: учебная деятельность, мировоззренческая позиция, субъекты учебного процесса, этничность, педагогические условия.

WANG XIAOCHEN. Formation of the humanistic world outlook of future music teachers.

The article deals with the problem of the artistic and pedagogical training of the music teachers in the modernization of educational system in Ukraine and China integration into the global educational community. A scientific explanation of the functional-content features of the artistic and educational activities is argued, the original interpretation of the content and the forms of classes is provided, the pedagogical conditions and the ways of optimization of professional training are revealed.

Keywords: the scientific activity, the ethnicity, the subjects of the educational process, the humanistic world outlook.

УДК 378.147.31

Волосюк М. А.

**МЕТОДИКА ПОЕЛЕМЕНТНОГО АНАЛІЗУ УСПІШНОСТІ
ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ПІДГОТОВЧИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ВНЗ**

У статті повідомляється про подальший розвиток методики поелементного аналізу успішності при навчанні іноземних студентів підготовчих факультетів ВНЗ. Показано, що дану методику можливо і доцільно адаптувати до різних форм роботи на заняттях. Вона дозволяє не тільки діагностувати динаміку ходу навчання, об'єктивно оцінювати результати навчальної